

مطالعه جامعه‌شناختی تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر عملکرد مدیریت‌های محلی (شوراهای اسلامی شهر و روستا - شهرداری و دهیاری)

مطالعه موردی: شهرستان دماوند

مهدی درویشی

دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، جامعه‌شناسی سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

کمال جوانمرد^۱

استادیار جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، واحد علوم و تحقیقات،

دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

زهرا حضرتی صومعه

استادیار جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۹/۹

چکیده

ابعاد مدیریت محلی و گستردگی این ابعاد، توجه به کارآمدی سازمان‌های عمومی در سطح محلی را ضروری ساخته است. پژوهش حاضر به مطالعه جامعه‌شناختی تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر عملکرد مدیریت‌های محلی در شهرستان دماوند می‌پردازد. چارچوب نظری این پژوهش با استفاده از نظریه، نظریه‌پردازانی مانند پاتنام، پاکستون، کلمن، مورهد و گریفن و فوکویاما طراحی شد. روش پژوهش از نوع تلفیقی است که در بخش کمی پیمایشی و از نوع توصیفی، تبیینی و در بخش کیفی از مصاحبه متمرکز استفاده شد. جامعه آماری در بخش کمی افراد ۱۸ سال به بالا ساکن در شهرستان دماوند است که حجم نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان ۳۸۲ نفر به دست آمد و با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و تصادفی اطلاعات جمع‌آوری شد و در بخش مصاحبه نیز از روش نمونه‌گیری هدفمند تا اشباع نظری، مصاحبه با صاحب‌نظران و متخصصین انجام شد. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته و تکنیک مصاحبه است که پرسشنامه دارای اعتبار محتوایی صوری و مقدار آلفای کرونباخ حدود ۰٫۸۰۹ برآورد گردید. تحلیل داده‌ها با استفاده از روش‌های آماری آماره‌های توصیفی و استنباطی با کمک نرم‌افزار SPSS23 انجام شد. در روش کیفی دسته‌بندی اطلاعات انجام شد. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد که بین مجموعه متغیرهای مستقل و متغیر وابسته تحقیق همبستگی متوسطی وجود دارد. میزان تأثیرگذاری مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر عملکرد مدیریت‌های محلی ۵۲ درصد است. متغیر مشارکت اجتماعی و اعتماد اجتماعی هم به‌طور مستقیم و هم غیرمستقیم بر متغیر وابسته (عملکرد مدیریت‌های محلی) تأثیر گذار است. بیشترین تأثیر متغیر روابط متقابل اجتماعی و در مرتبه بعدی مشارکت و اعتماد اجتماعی قرار دارد.

واژگان کلیدی: مدیریت محلی، سرمایه اجتماعی، شهرداری، دهیاری، شورای اسلامی.

مقدمه

ابعاد مدیریت محلی و شکل‌گیری مقیاس‌های جدیدی از مدیریت محلی در طی چند دهه‌ی اخیر موجب شده است که مدیریت محلی با چالش‌ها نوینی مواجه گردد. به دلیل گستردگی ابعاد و تغییر در ماهیت مسائل محلی و پیچیدگی این مسائل جامع‌نگری و توجه به ابعاد و جنبه‌های مختلف مسئله به منظور حل پایدار آن‌ها را اجتناب‌ناپذیر ساخته است. کارآمدی سازمان‌های عمومی ارائه دهنده خدمات در سطح محلی مانند شهرداری‌ها و دهیاری‌ها نقش مهمی در ایجاد ظرفیت‌های توسعه در هر جامعه دارد اما داوری صحیح در مورد این توان زمانی میسر است که عملکرد آن‌ها مورد بررسی قرار گیرد. توجه به اصول «حکمرانی خوب» الزام به آن برای رهبران و مدیران سازمان‌های دموکراتیک مانند شوراهای شهر و روستا بیشتر است؛ زیرا منتخب مردم برای دوره زمانی مشخص هستند و برای انتخاب مجدد نیازمند ارائه عملکرد و نشان دادن اثربخشی اقدامات خود هستند. خواسته اصلی مردم نیز از مدیریت محلی، توجه به مشکلات جامعه محلی و فعالیت برای حل یا کاهش آن‌هاست.

از طرفی سرمایه اجتماعی به عنوان یکی از پیش‌شرط لازم برای توسعه شهری و محلی دارای عناصری چون اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، آگاهی اجتماعی و درجه دین‌داری است؛ که میزان هر یک از این مؤلفه‌ها در جوامع مختلف متفاوت است. امروزه در کنار سرمایه انسانی، مالی و اقتصادی از نوع دیگر از سرمایه به نام سرمایه اجتماعی نام برده می‌شود. بر اساس نظر بسیاری از اندیشمندان این مفهوم به پیوندها و ارتباطات میان اعضای یک شبکه به عنوان منبعی باارزشی اشاره دارد که از طریق هنجارها و اعتماد متقابل موجب تحقق اهداف افراد و اعضا جامعه می‌گردد. سرمایه اجتماعی به عنوان منبعی که افراد گروه‌ها و جوامع برای نیل به نتایج مطلوب به کار می‌گیرند، مفهومی است که بسیاری از تحلیلگران اجتماعی نیز برای پاسخ به پرسش‌ها و در جهت تحقق توسعه استفاده می‌کنند.

پایداری از مسائلی است که در طول سالیان اخیر در جوامع مختلف به خصوص در جوامع شهری بسیاری بر آن تأکید شده است. در مسیر پایداری، سرمایه اجتماعی نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کند. به گونه‌ای که توسعه پایدار با در نظر گرفتن مفاهیمی چون عدالت اجتماعی، توسعه همه جانبه و رفاه اجتماعی نقش خود را در محیط اجتماعی و از جمله سرمایه اجتماعی مشخص کرده است. مطالعات بسیاری پیامدهای ناپایدارساز در روند کنونی توسعه جهانی را نشان داده‌اند و در این بین شهرنشینان سهم تعیین‌کننده‌ای در ایجاد این پیامدها دارا می‌باشند. جامعه امروزی ما جامعه‌ای در حال توسعه است که متحمل بحران‌ها و بی‌منطقی‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی می‌باشد. بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی در میان مردم، نهادها، نقش‌ها و پایگاه که عناصر اصلی اجتماع را تشکیل می‌دهد، وضعیت اجتماعی موجود را برای سیاست‌مداران در برنامه‌ریزی کشور در تمام سطوح و نهادها روشن نموده تا بتوانند در جهتی برنامه‌ریزی کنند که موجب افزایش و بالا بردن سرمایه اجتماعی به عنوان یکی از موضوعات مهم در شهرهای امروزی شوند.

بنابراین در جامعه امروزی بدون سرمایه اجتماعی دستیابی به توسعه امکان‌پذیر نخواهد بود؛ زیرا بدون این سرمایه استفاده از دیگر سرمایه‌ها به طور بهینه فراهم نخواهد شد (Field, 2007: 8). شهرها به عنوان مترکم‌ترین و بزرگ‌ترین سکونت‌گاه‌های انسانی دربرگیرنده طیف وسیعی از فعالیت‌های بشری است که بعد از دوره انقلاب صنعتی به طور بی‌سابقه‌ای در معرض تغییرات گسترده در محیط فیزیکی و به تبع آن در ساختار اجتماعی قرار گرفته است (Beaumer, 2010: 10).

نتیجه این است همان‌طور که مطالعات جامعه‌شناسی از قبیل فردنیاند تونیس و گئورگ زیمل نشان می‌دهد به روی ساختارهای اجتماعی به خصوص در مورد کاهش مشارکت، انسجام و همبستگی اجتماعی به طور واضح دیده می‌شود. به عقیده تونیس اعتماد، انسجام و همکاری موجود در بین افراد و گروه‌ها همسایگی و دوستان در جوامع سنتی به تدریج در فرآیند پیچیده شدن و در طولانی‌مدت به تدریج تضعیف می‌شود (Eden, 2009: 8). علاوه بر این گسترش شبکه‌های مجازی اجتماعی «فرسایش بیشتر روابط اجتماعی» به دلیل کاهش مجاورت مکانی و روابط خویشاوندی و ... منجر می‌شود که این امر به افزایش چالش‌های اجتماعی در جوامع شهری می‌انجامد؛ بنابراین، برای غلبه به چالش‌های فوق‌الذکر در سکونت‌گاه‌های شهری، تأکید به سرمایه اجتماعی در کنار سایر انواع سرمایه‌های موجود از قبیل سرمایه‌های طبیعی، فیزیکی، انسانی و مالی ضرورت می‌یابد (Sakata, 2002: 3).

در این فرآیند سرمایه اجتماعی به عنوان عامل تقویت‌کننده روابط جمعی، شبکه‌ها و انسجام بخش «میان انسان‌ها» (انسان و سازمان‌ها) و «سازمان‌ها با یکدیگر» به نهادینه شدن اقدام گروهی می‌انجامد (Mohseni Tabrizi and Agha, 2010) و از طریق ارتقا ظرفیت‌ها و خرد جمعی به حل مسائل و توسعه نهادی و همکاری عمومی و متقابل منجر شده و به ارتقای اثربخشی و کاهش هزینه‌های تعاملات از طریق افزایش منافع فردی و کارگروهی در وضع دلایل اساسی و ریشه‌ای موانع توسعه کمک می‌کند؛ به عبارت دیگر زمانی که از موانع توسعه جوامع سخن به میان می‌آید، اغلب کمبود سرمایه فیزیکی را به عنوان اصلی‌ترین چالش به شمار می‌آورند. این در حالی است که نیاز به سرمایه اجتماعی در شرایط رکود و تورمی که نیاز به اعتماد سازی است بیش از هر سرمایه دیگری احساس می‌شود و می‌تواند بسیاری از معماهای لاینحل اجتماعی را از سر راه حرکات توسعه‌ای جامعه بردارد (Sidayi et al., 2007: 190).

با توجه به تأکید محققان به روی سرمایه اجتماعی نهادینه شده در مدیریت و توسعه شهری، مسئله اصلی وجود ابهامات زیاد و تعریف آن که یکی از مهم‌ترین آن‌ها کاربرد مفهوم سرمایه اجتماعی و انسانی به جای یکدیگر است. سازمان توسعه و همکاری‌های اروپا تفاوت آشکاری بین این دو قائل شده است. به طوری که سرمایه انسانی شامل افراد و مطالعه روابط موجود بین آن‌ها است در حالی که ترتیبات نهادی سیاسی و حقوقی و نهادهایی که فعالیت انسان را تسهیل می‌کنند در زمره سرمایه اجتماعی بیان شده است.

با توجه به تأکید محققان به روی سرمایه اجتماعی نهادینه شده در مدیریت و توسعه شهری، مسئله اصلی میزان تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر عملکرد مدیریت‌های محلی است. با توجه به اهمیت نقش مدیریت محلی در توسعه

شهری و روستایی، شناخت عوامل مؤثر بر آن حائز اهمیت است. بر این اساس مسئله اصلی در این تحقیق این‌چنین مطرح است: مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی چه تأثیری بر عملکرد مدیریت‌های محلی (شوراهای اسلامی شهر و روستا - شهرداری و دهیاری دارد؟ این تحقیق از نوع تلفیقی (آمیخته) می‌باشد. بخش کمی از نوع توصیفی - تبیینی بوده و از روش تحقیق پیمایشی استفاده می‌گردد. در تعریف پیمایش می‌توان عنوان نمود که: پیمایش، نوعی روش در تحقیق اجتماعی است که مشخصه اصلی آن ارائه مجموعه ساختمان و منظمی از داده‌هاست. پرسشنامه، ساده‌ترین و رایج‌ترین تکنیک مورد استفاده در این نوع تحقیق است و نیز با توجه به موقعیت محقق و همزیستی با مردم محلات در شهرستان دماوند از روش تحقیق کیفی (مصاحبه متمرکز) استفاده می‌گردد. بر این اساس بر اساس فرایند شاخص سازی انجام شده نسبت به تدوین سؤال در قالب پرسشنامه محقق ساخته و با طیف لیکرت اقدام و سپس با توجه به حجم نمونه بین افراد توزیع و اطلاعات در بخش کمی گردآوری می‌گردد و در بخش کیفی نیز سؤالات در قالب مصاحبه متمرکز و بر اساس اهداف تحقیق و به منظور کشف بعد ذهنی پاسخگویان در خصوص موضوع طرح و اطلاعات گردآوری و تجزیه و تحلیل می‌گردد.

رویکرد نظری و مفهومی

سرمایه اجتماعی به روابط دو جانبه، تعاملات و شبکه‌هایی گفته می‌شود که در میان گروه‌های انسانی پدیدار می‌گردند و سطح اعتمادی که در میان گروه و جماعت خاصی به عنوان پیامد تعهدات و هنجارهایی پیوسته با ساختار اجتماعی یافت می‌شود. در تعریفی دیگر سرمایه اجتماعی، مجموعه هنجارهای موجود در سیستم‌های اجتماعی است که موجب ارتقای سطح همکاری اعضای آن جامعه گردیده و همچنین سبب پایین آمدن سطح هزینه‌های تبادلات و ارتباطات می‌گردد. در این تعریف مفاهیمی نظیر جامعه مدنی و نهادهای اجتماعی نیز دارای ارتباط مفهومی نزدیک با سرمایه اجتماعی می‌گردند (Alwani, 2004: 14).

رابرت پوتنام سرمایه اجتماعی را مجموعه اعتماد، هنجارها و شبکه‌های پیوند که همکاری را برای سود متقابل تسهیل می‌کند می‌داند که نتیجه آن انواع متفاوتی از کنش‌های جمعی است او سه شاخص برای سرمایه اجتماعی در نظر می‌گیرد: آگاهی، مشارکت و نهادهای مدنی (Farhoudian, 2017: 50).

در این تحقیق سرمایه اجتماعی متغیری است مستقل و چند ارزشی که با استفاده از شاخص‌های تعیین شده و با طرح سؤالات در قالب پرسشنامه محقق ساخته با طیف لیکرت اندازه‌گیری می‌گردد:

الف. اعتماد اجتماعی

ب. مشارکت اجتماعی

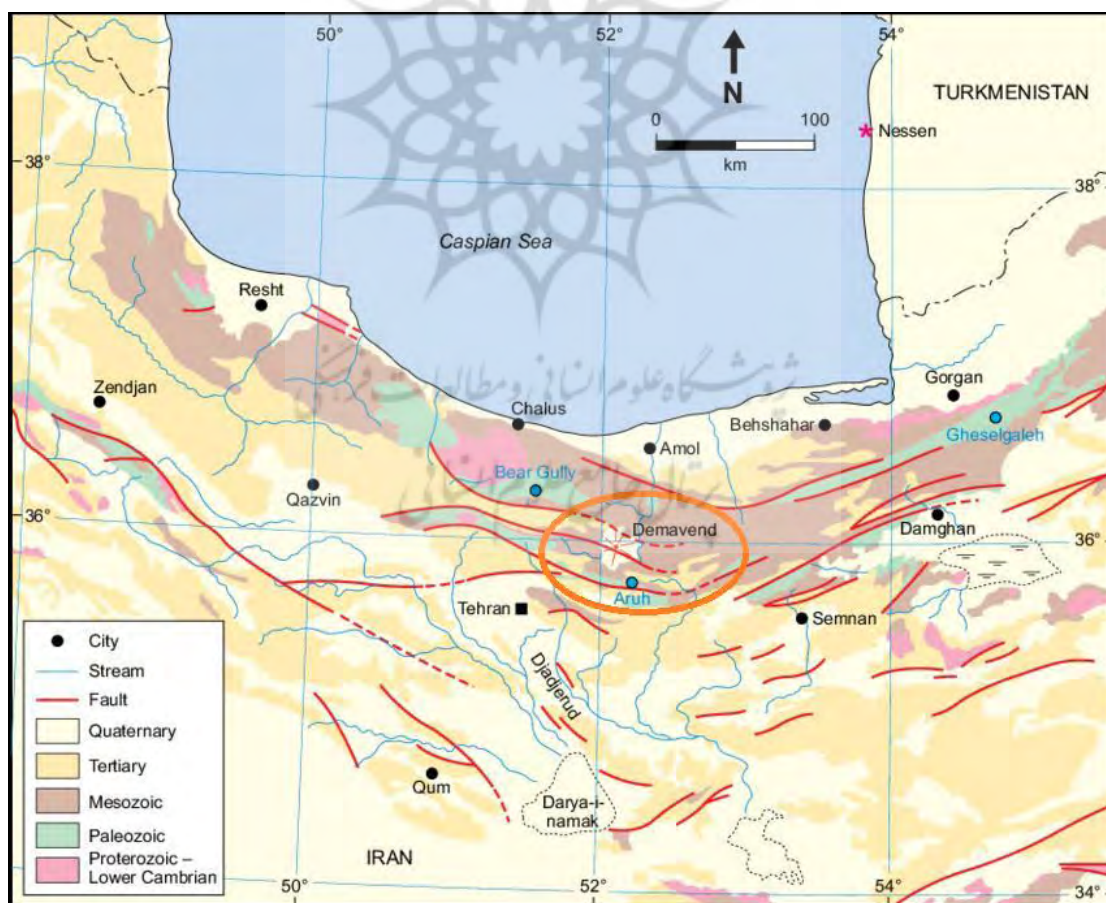
پ. شبکه روابط متقابل اجتماعی

مدیریت محلی یک رویکرد شبه بازاری در اداره شهر و محله است که می‌تواند به استفاده مؤثرتر و کارآمد در محله از امکانات و ویژگی‌ها منجر شود و از دو بعد عینی و ذهنی تشکیل و شامل فرایند سیاست‌گذاری، محتوای سیاست، اجرای سیاست و نگرش شهروندان به مدیریت محلی می‌شود (Patnam, 1989).

منطقه مورد مطالعه

شهرستان دماوند نام یکی از شهرستان‌های استان تهران در ایران است. این شهرستان، منطقه‌ای سرسبز و خرم است که نام اسطوره‌ای کوه دماوند را با خود به همراه دارد. قرار گرفتن منطقه دماوند در محل پیوستن مرزهای سه منطقه پراهمیت کشور در ایران در گذشته (ری، قومس، طبرستان) و اکنون (تهران، مازندران، سمنان) اهمیت این سامان را دو چندان کرده است. اعتدال کم نظیر آب و هوا، تنوع آب و هوایی منطقه، هر ساله عده زیادی گردشگر، مسافر و مهاجر را از اطراف به این شهرستان جلب می‌کند.

در نخستین تقسیمات کشوری در فاصله سال‌های ۱۳۱۶ تا ۱۳۳۹ استان دوم مشتمل بر شهرستان‌های قم و کاشان و تهران و سمنان و ساری و گرگان به انضمام شهر کاشان بوده است که در سال ۱۳۴۵ شهرستان‌های دامغان و سمنان و شاهرود و کاشان بخشی از شهرستان رودسر از استان دوم جدا گردیدند. در سال ۱۳۴۰ طبق تصویب هیئت وزیران فرمانداری کل سمنان مشتمل بر سمنان و شاهرود و بسطام و سنگسر (مهدی شهر) و سرخه و شه میرزاد و نقاط تابعه آنها با مرکزیت شهر سمنان تشکیل شد. در سال ۱۳۵۵ شمسی طبق تصمیم دولت وقت با الحاق دماوند و فیروزکوه و گرمسار و ورامین، فرمانداری کل سمنان به استان سمنان تبدیل شد.

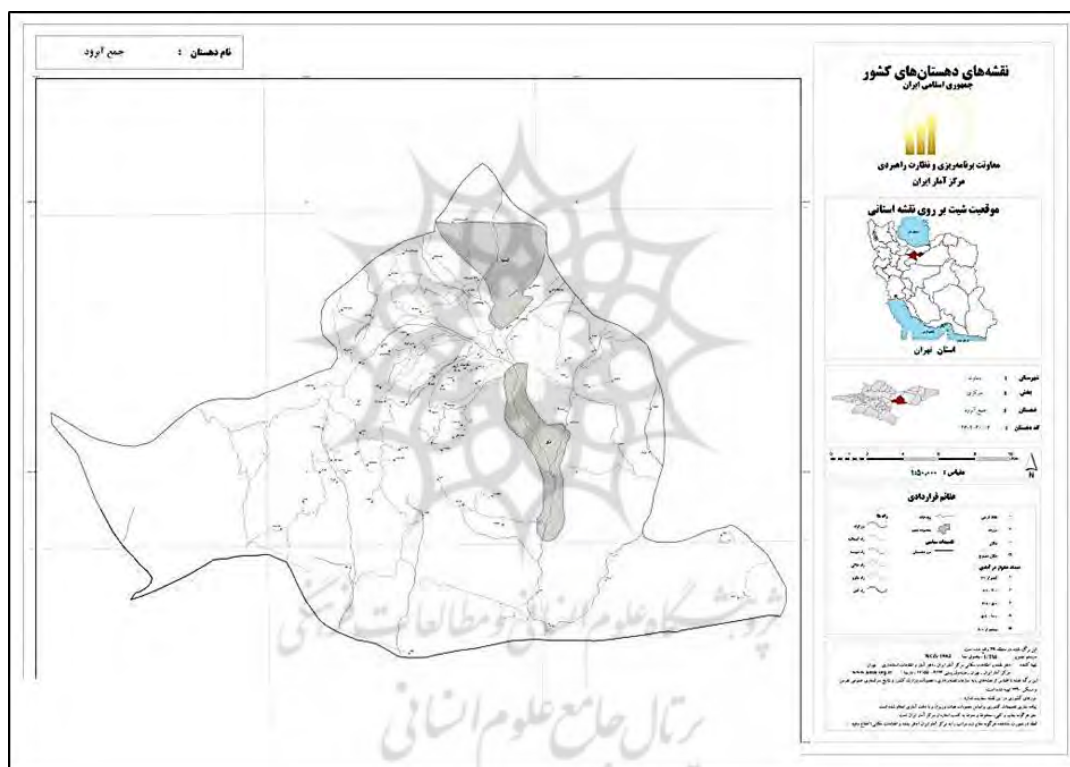
نقشه ۱: موقعیت منطقه دماوند

Source: <https://www.finds.ir/pictures/Alborz-Range-Mount-Damavand/22254>

البته بر اساس آخرین تقسیمات کشوری سه شهرستان دماوند و فیروزکوه و ورامین از استان سمنان منتزع و به

استان تهران الحاق گردید. بنابر آخرین تقسیمات کشوری، این شهرستان به ۲ بخش به نام‌های بخش مرکزی و بخش رودهن به مرکزیت شهر دماوند تقسیم می‌گردد. این دو بخش در مجموع شامل ۵ دهستان، ۵ شهر و ۱۱۱ روستا می‌باشند. این پنج شهر عبارتند از:

۱. شهر دماوند
۲. شهر رودهن
۳. شهر آبسرد
۴. شهر آبعلی
۵. شهر کیلان

نقشه ۲: نقشه روستاهای شهرستان دماوند

Source: <http://gazak.ir>

جدول ۱: جمعیت مناطق شهری دماوند براساس سرشماری نفوس و مسکن سال ۹۵

ردیف	نام شهر	تعداد خانوار	مرد	زن	جمعیت شهری
۱	دماوند	۱۵۲۶۷	۲۴۵۳۸	۲۳۸۴۲	۴۸۳۸۰
۲	کیلان	۹۲۷	۱۴۷۸	۱۴۰۴	۲۸۸۲
۳	ابسرد	۳۱۱۰	۵۵۳۲	۵۱۱۶	۱۰۶۴۸
۴	رودهن	۹۱۵۰	۱۴۲۴۶	۱۴۲۸۷	۲۸۵۳۳
۵	آبعلی	۸۷۵	۱۴۴۸	۱۳۱۰	۲۷۵۸
	جمع کل	۲۹۳۲۹	۴۷۲۴۲	۴۵۹۵۹	۹۳۲۰۱

Source: Research Findings, 2020

در گذشته‌ای نه چندان دور این شهرستان یکی از مراکز مهم کشاورزی و دامداری بوده‌است با تولیداتی همچون: سیب، گیلاس، آلبالو، گردو، سیب زمینی، خیار، زردآلو و دیگر میوه‌ها و سبزیجات. علاوه بر آن فراورده‌های دامی

گوناگونی در این شهرستان تولید می‌شدند. از سال ۱۳۸۴ بخاطر ساخت‌وسازهای گسترده در زمین‌های این شهرستان، کشاورزی و دامداری در این منطقه کاهش یافته است. عسل از مهمترین تولیدات این شهرستان است. بسیاری از مردم بومی این شهرستان به شکل حرفه‌ای به تولید عسل اشتغال دارند. به علت وجود گیاهانی همچون آویشن و گون در کوه‌های این شهرستان که خواص دارویی گوناگونی دارند؛ تولید عسل آویشن و عسل گون با خواص دارویی در این شهرستان رواج دارد. انواع گونه‌های کمیاب در این شهرستان وجود دارند. جانورانی همچون کل، بز، میش و پلنگ به عنوان عمده‌ترین حیوانات موجود در حیات وحش این شهرستان شناخته می‌شوند. علاوه بر آن پرندگان گوناگونی نظیر زاغ، کبک، تیهو، کبک دری، پرندگان شکاری مانند عقاب طلایی، قرقی، دلججه در این شهرستان حیات دارند. این درحالی است که گذرگاه قشلاقی پرندگان نایاب شکاری همچون بالابان - شاهین و بحری است. خطراتی همچون احداث معادن در کنار زیستگاه‌های طبیعی و تخریب انسانی این اماکن همچون احداث غیرکارشناسی راه‌ها در این شهرستان از عمده دلایل تهدیدهای زیست‌محیطی است. از جاذبه‌های توریستی مهم این شهرستان می‌توان به چشمه اعلاء، برج شبلی، مسجد جامع، پست اسکی و چشمه آبعلی، دریاچه تار و هویر، غار رودافشان، آبشار تیزاب، امامزادگان، ولیران، کوه‌ها، روستاهای اطراف و... اشاره کرد.

یافته‌ها

در این بخش ابتدا نسبت به ارائه خلاصه نتایج آماره‌های توصیفی در خصوص متغیرها و مؤلفه‌های تحقیق برای اطلاعات گردآوری شده اقدام می‌گردد. بر این اساس خلاصه نتایج توصیف متغیرها زمینه‌ای و مقدار متغیرها ارائه می‌گردد.

تجزیه و تحلیل توصیفی داده‌ها:

در این تحقیق اطلاعات مورد نیاز به وسیله پرسشنامه و با طرح ۷۴ سؤال جمع‌آوری گردیده است. بر اساس آمار به دست آمده برای متغیرهای زمینه‌ای (سیمای پاسخگویان) می‌توان عنوان نمود که :

بیشترین فراوانی وضعیت تاهل مربوط به پاسخگویان متاهل با ۵۲ درصد فراوانی‌ها می‌باشد.

در خصوص جنسیت مردان ۵۲ درصد و زنان ۴۸ درصد می‌باشند. بیشترین فراوانی مربوط به پاسخگویان مرد با ۵۲ درصد فراوانی‌ها می‌باشد.

در خصوص وضعیت اشتغال بیشترین فراوانی مربوط به پاسخگویان شاغل با ۳۴ درصد فراوانی‌ها می‌باشد. در خصوص شغل بیشترین فراوانی مربوط به پاسخگویان شاغل در ادارات دولتی با ۳۷ درصد فراوانی‌ها می‌باشد. در خصوص سابقه مدیریت بیشترین فراوانی مربوط به پاسخگویان با ۵ تا ۱۵ سال سابقه مدیریت با ۵۲ درصد فراوانی‌ها می‌باشد.

در خصوص وضعیت سکونت بیشترین فراوانی مربوط به پاسخگویان ساکن در شهر با ۶۶ درصد فراوانی‌ها می‌باشد. در خصوص تحصیلات بیشترین فراوانی مربوط به پاسخگویان دارای مدرک لیسانس با ۴۲ درصد فراوانی‌ها می‌باشد. در خصوص سن بیشترین فراوانی مربوط به پاسخگویان دارای ۲۵ تا ۳۴ سال سن با ۳۶ درصد فراوانی‌ها می‌باشد.

در خصوص درآمد بیشترین فراوانی مربوط به پاسخگویان دارای درآمد بین ۲ تا ۳ میلیون تومان به ۳۶ درصد فراوانی‌ها می‌باشد.

بررسی آماره‌های توصیفی متغیرهای تحقیق (سرمایه اجتماعی) نیز میتوان گفت:

شاخص‌های مرکزی تمرکز داده‌ها را نشان می‌دهند، میانگین، اصلی‌ترین و پرکاربردترین شاخص برای تعیین مرکز مجموعه‌ای از داده‌هاست

. برای نشان دادن چگونگی پراکنش داده‌ها اطراف معیارهای تمرکز از شاخص‌های پراکندگی استفاده می‌شود. انحراف معیار نیز شاخصی است که پراکندگی داده‌ها اطراف میانگین را نشان می‌دهد و از جذر واریانس حاصل می‌شود، قابل ذکر است که انحراف از میانگین با این شاخص نشان داده می‌شود. شاخص‌های انحراف از قرینگی که عبارتند از چولگی و کشیدگی نیز برای مقایسه متغیرها از نظر انحراف داده‌ها از میانگین استفاده می‌شود. چولگی زمانی اتفاق می‌افتد که توزیع داده‌ها اطراف نقطه مرکزی پراکنده نباشد. این میزان عدم تقارن داده‌ها اطراف نقطه مرکزی، به دو صورت چولگی به سمت راست و چولگی به سمت چپ ظاهر می‌شود. هرچه مقدار چولگی به صفر نزدیک‌تر باشد داده‌ها از نظر قرینگی به جامعه نرمال نزدیک می‌شوند. کشیدگی نشان دهنده بلندی و یا کوتاهی منحنی توزیع در نقطه بیشینه خود است. کشیدگی مثبت، زمانی رخ می‌دهد که نقطه بیشینه منحنی توزیع از منحنی توزیع نرمال بالاتر باشد و هنگامی این نقطه از منحنی توزیع نرمال کوتاه‌تر است، کشیدگی منفی خواهد بود. میانگین نمره به شرح زیر می‌باشد:

با توجه به نتایج به دست آمده، میانگین متغیرهای مشارکت اجتماعی (۳،۴۸)، مشارکت غیررسمی (۳،۴۵)، مشارکت رسمی (۳،۵)، اعتماد اجتماعی (۳،۴۶)، اعتماد به افراد (۳،۴۷)، اعتماد به نهادها (۳،۴۱)، روابط متقابل (۳،۳۹)، روابط درون گروهی (۳،۳۵)، روابط برون گروهی (۳،۴۱) و سرمایه اجتماعی (۳،۴۴) می‌باشد. با توجه به مقدار میانگین تمام متغیرها نزدیک به ۳ می‌باشد و نشان دهنده این می‌باشد که وضعیت متغیرها در حد متوسط است.

بررسی آماره‌های توصیفی متغیر عملکرد مدیریت محلی

با توجه به نتایج به دست آمده: میانگین عملکرد مدیریت محلی شهرداری و دهیاری (۳،۴۵)، متغیر عملکرد مدیریت محلی شوراهای اسلامی شهر و روستا (۳،۴۱) و عملکرد مدیریت محلی شهرداری و دهیاری (۳،۴۳) می‌باشد. با توجه به مقدار میانگین تمام متغیرها نزدیک به ۳ می‌باشد و نشان دهنده این می‌باشد که وضعیت متغیرها در حد متوسط است.

بررسی میانگین متغیرهای تحقیق به تفکیک متغیرهای جمعیت شناختی:

بر اساس نتایج به دست آمده میانگین مشارکت اجتماعی مردها برابر ۳،۵ و زنان ۳،۴۶ می‌باشد. بیشترین میانگین مشارکت اجتماعی مربوط به جنسیت مذکر می‌شود. میانگین اعتماد اجتماعی مردها برابر ۳،۴۷ و زنان ۳،۴۴ می‌باشد. بیشترین میانگین اعتماد اجتماعی مربوط به جنسیت مذکر می‌شود. میانگین روابط متقابل اجتماعی مردها برابر ۳،۴ و زنان ۳،۳۷ می‌باشد. بیشترین میانگین روابط متقابل اجتماعی مربوط به جنسیت مذکر می‌شود. میانگین سرمایه

اجتماعی مردها برابر ۳,۴۶ و زنان ۳,۴۲ می‌باشد. بیشترین میانگین سرمایه اجتماعی مربوط به جنسیت مذکر می‌شود. میانگین عملکرد مدیریت محلی مردها برابر ۳,۴۶ و زنان ۳,۴ می‌باشد. بیشترین میانگین عملکرد مدیریت محلی مربوط به جنسیت مذکر می‌شود.

بیشترین میزان مشارکت اجتماعی مربوط به وضعیت تاهل مجرد می‌شود و کمترین میزان مربوط به وضعیت تاهل متارکه می‌باشد. بیشترین میزان اعتماد اجتماعی مربوط به وضعیت تاهل همسر فوت شده می‌شود و کمترین میزان مربوط به وضعیت تاهل متارکه می‌باشد. بیشترین میزان روابط متقابل اجتماعی مربوط به وضعیت تاهل همسر فوت شده می‌شود و کمترین میزان مربوط به وضعیت تاهل متارکه می‌باشد. بیشترین میزان سرمایه اجتماعی مربوط به وضعیت تاهل همسر فوت شده می‌شود و کمترین میزان مربوط به وضعیت تاهل متارکه می‌باشد. بیشترین میزان عملکرد مدیریت محلی مربوط به وضعیت تاهل همسر فوت شده می‌شود و کمترین میزان مربوط به وضعیت تاهل متارکه می‌باشد.

بیشترین میزان مشارکت اجتماعی مربوط به وضعیت اشتغال بازنشسته می‌شود و کمترین میزان مربوط به وضعیت اشتغال خانه‌دار می‌باشد. بیشترین میزان اعتماد اجتماعی مربوط به وضعیت اشتغال سرباز می‌شود و کمترین میزان مربوط به وضعیت اشتغال خانه‌دار می‌باشد. بیشترین میزان روابط متقابل اجتماعی مربوط به وضعیت اشتغال بازنشسته می‌شود و کمترین میزان مربوط به وضعیت اشتغال خانه‌دار می‌باشد. بیشترین میزان سرمایه اجتماعی مربوط به وضعیت اشتغال سرباز می‌شود و کمترین میزان مربوط به وضعیت اشتغال خانه‌دار می‌باشد. بیشترین میزان عملکرد مدیریت محلی مربوط به وضعیت اشتغال بازنشسته می‌شود و کمترین میزان مربوط به وضعیت اشتغال خانه‌دار می‌باشد.

بیشترین میزان مشارکت اجتماعی مربوط به نوع شغل مغازه دار می‌شود و کمترین میزان مربوط به سایر مشاغل می‌باشد. بیشترین میزان اعتماد اجتماعی مربوط به نوع شغل مغازه دار می‌شود و کمترین میزان مربوط به سایر مشاغل می‌باشد. بیشترین میزان روابط متقابل اجتماعی مربوط به نوع شغل مغازه دار می‌شود و کمترین میزان مربوط به سایر مشاغل می‌باشد. بیشترین میزان سرمایه اجتماعی مربوط به نوع شغل مغازه دار می‌شود و کمترین میزان مربوط به سایر مشاغل می‌باشد. بیشترین میزان عملکرد مدیریت محلی مربوط به نوع شغل مغازه دار می‌شود و کمترین میزان مربوط به سایر مشاغل می‌باشد. بیشترین میزان افراد شاغل در ادارات دولتی می‌باشد.

بیشترین میزان مشارکت اجتماعی مربوط به سابقه مدیریت در محله کمتر از ۵ سال می‌شود و کمترین میزان مربوط به سابقه مدیریت در محله بین ۱۶ تا ۲۵ سال می‌باشد. بیشترین میزان اعتماد اجتماعی مربوط به سابقه مدیریت در محله بین ۵ تا ۱۵ سال می‌شود و کمترین میزان مربوط به سابقه مدیریت در محله ۱۶ تا ۲۵ سال و بالاتر می‌شود و کمترین میزان مربوط به سابقه مدیریت در محله بین ۱۶ تا ۲۵ سال می‌باشد. بیشترین میزان سرمایه اجتماعی مربوط به سابقه مدیریت در محله ۱۵ تا ۵ سال می‌شود و کمترین میزان مربوط به سابقه مدیریت در محله کمتر از ۵ سال

می‌باشد. بیشترین میزان عملکرد مدیریت محلی مربوط به سابقه مدیریت در محله بین ۵ تا ۱۵ سال می‌شود و کمترین میزان مربوط به سابقه مدیریت در محله ۱۶ تا ۲۵ سال می‌باشد.

بیشترین میزان مشارکت اجتماعی مربوط به محل سکونت شهر می‌شود و کمترین میزان مربوط به محل سکونت روستا می‌باشد. بیشترین میزان اعتماد اجتماعی مربوط به محل سکونت شهر می‌شود و کمترین میزان مربوط به محل سکونت روستا می‌باشد. بیشترین میزان روابط متقابل اجتماعی مربوط به محل سکونت شهر می‌شود و کمترین میزان مربوط به محل سکونت روستا می‌باشد. بیشترین میزان سرمایه اجتماعی مربوط به محل سکونت شهر می‌شود و کمترین میزان مربوط به محل سکونت روستا می‌باشد. بیشترین میزان عملکرد مدیریت محلی مربوط به محل سکونت شهر می‌شود و کمترین میزان مربوط به محل سکونت روستا می‌باشد.

بیشترین میزان مشارکت اجتماعی مربوط به سطح تحصیلات دیپلم و پایین‌تر می‌شود و کمترین میزان مربوط به سطح تحصیلات دکتری و بالاتر می‌باشد. بیشترین میزان اعتماد اجتماعی مربوط به سطح تحصیلات دکتری و بالاتر می‌شود و کمترین میزان مربوط به سطح تحصیلات فوق لیسانس می‌باشد. بیشترین میزان روابط متقابل اجتماعی مربوط به سطح تحصیلات فوق دیپلم می‌شود و کمترین میزان مربوط به سطح تحصیلات دکتری و بالاتر می‌باشد. بیشترین میزان سرمایه اجتماعی مربوط به سطح تحصیلات دیپلم و پایین‌تر می‌شود و کمترین میزان مربوط به سطح تحصیلات دکتری و بالاتر می‌باشد. بیشترین میزان عملکرد مدیریت محلی مربوط به سطح تحصیلات فوق دیپلم می‌شود و کمترین میزان مربوط به سطح تحصیلات دکتری و بالاتر می‌باشد.

بیشترین میزان مشارکت اجتماعی مربوط به رده‌ی سنی ۳۵ تا ۴۴ سال می‌شود و کمترین میزان مربوط به رده‌ی سنی ۲۵ تا ۳۴ سال می‌باشد. بیشترین میزان اعتماد اجتماعی مربوط به رده‌ی سنی ۳۵ تا ۴۴ سال می‌شود و کمترین میزان مربوط به رده‌ی سنی ۱۸ تا ۲۴ سال می‌باشد. بیشترین میزان روابط متقابل اجتماعی مربوط به رده‌ی سنی ۵۵ سال و بالاتر می‌شود و کمترین میزان مربوط به رده‌ی سنی ۲۵ تا ۳۴ سال می‌باشد. بیشترین میزان سرمایه اجتماعی مربوط به رده‌ی سنی ۵۵ سال به بالا می‌شود و کمترین میزان مربوط به رده‌ی سنی ۱۸ سال به بالا می‌باشد. بیشترین میزان عملکرد مدیریت محلی مربوط به رده‌ی سنی ۴۵ تا ۵۴ سال می‌شود و کمترین میزان مربوط به رده‌ی سنی ۱۸ تا ۲۴ سال می‌باشد.

بیشترین میزان مشارکت اجتماعی مربوط به میزان درآمد کمتر از ۱ میلیون تومان می‌شود و کمترین میزان مربوط به میزان درآمد بین ۴ تا ۵ میلیون می‌باشد. بیشترین میزان اعتماد اجتماعی مربوط به میزان درآمد کمتر از ۱ میلیون می‌شود و کمترین میزان مربوط به رده میزان درآمد بین ۴ تا ۵ میلیون تومان می‌باشد. بیشترین میزان روابط متقابل اجتماعی مربوط به میزان درآمد کمتر از ۱ میلیون می‌شود و کمترین میزان مربوط به میزان درآمد کمتر از ۱ میلیون می‌باشد. بیشترین میزان سرمایه اجتماعی مربوط به میزان درآمد کمتر از ۱ میلیون تومان می‌شود و کمترین میزان مربوط به میزان درآمد بین ۴ تا ۵ میلیون تومان می‌باشد. بیشترین میزان عملکرد مدیریت محلی مربوط به میزان درآمد کمتر از ۱ میلیون می‌شود و کمترین میزان مربوط به میزان درآمد بین ۴ تا ۵ میلیون تومان می‌باشد.

تجزیه و تحلیل استنباطی اطلاعات:

آزمون کلموگروف اسمیرنوف

ابتدایه کمک آزمون کلموگروف اسمیرنوف به بررسی نرمال بودن توزیع متغیر سرمایه اجتماعی پرداختیم. با توجه به این که توزیع متغیرهای مورد نظر نرمال است لذا از آزمون‌های پارامتریک جهت بررسی فرضیه‌ها استفاده می‌شود.

آزمون وجود رابطه معنی داری بین متغیر وابسته و متغیرهای مستقل

به منظور پاسخ به سؤال اصلی تحقیق (مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی چه تأثیری بر عملکرد مدیریت‌های محلی (شوراهای اسلامی شهر و روستا- شهرداری و دهیاری) دارند؟) نسبت به انجام رگرسیون چند متغیره خطی اقدام گردید. پس از اجرای دستور رگرسیون چند متغیره نتایج به شرح زیر به دست آمده است:

مقدار ضریب همبستگی (R) ۰/۷۲۵ که نشان می‌دهد بین مجموعه متغیرهای مستقل و وابسته همبستگی متوسط وجود دارد.

مقدار ضریب تعدیل شده (R²) ۰/۵۲۳ که نشان می‌دهد ۵۲٪ از واریانس متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل (اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، روابط متقابل اجتماعی) پیش بینی می‌شود. عبارتی میزان تاثیرگذاری مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر عملکرد مدیریت‌های محلی ۵۲٪ می‌باشد.

آنالیز واریانس یکطرفه:

که بر اساس آن میتوان نتیجه گرفت مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از سه متغیر مستقل و یک متغیر وابسته مدل نسبتاً خوبی است و مجموع متغیرهای مستقل قادرند تغییرات عملکرد مدیریت‌های محلی را تبیین و بر آن تأثیر گذار باشند.

بررسی تأثیر رگرسیونی متغیرها:

مقایسه متغیرها نشان داد که ۱- همه مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر مدیریت محلی معنی دار است. روابط متقابل اجتماعی با ضریب رگرسیونی ۰/۶۶۶ بالاترین تأثیر رگرسیونی را دارد و مشارکت اجتماعی با ضریب رگرسیونی ۰/۲۰۷ در رتبه دوم و اعتماد اجتماعی با ضریب رگرسیونی ۰/۱۴۶ در رتبه بعد قرار دارد.

سنجش رابطه بین متغیرها :

در پاسخ به سؤال فرعی تحقیق (بین سرمایه اجتماعی و عملکرد مدیریت محلی چه رابطه ای وجود دارد؟) با توجه به فاصله ای بودن سطوح سنجش هر دو متغیر مستقل و وابسته از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید در نتیجه:

۱- رابطه بین مشارکت اجتماعی و عملکرد مدیریت محلی، ضریب همبستگی ۰/۵۱۱ که معنی داری رابطه تائید می‌گردد و نشان دهنده همبستگی نسبتاً بالای دو متغیر

۲- رابطه بین اعتماد اجتماعی و عملکرد مدیریت محلی، ضریب همبستگی ۰/۴۱۷ که معنی داری رابطه تائید می‌گردد و نشان دهنده همبستگی متوسط بین دو متغیر

۳- رابطه بین روابط متقابل اجتماعی و عملکرد مدیریت محلی، ضریب همبستگی ۰/۷۱۷ که معنی داری رابطه تأیید می‌گردد و نشان دهنده همبستگی قوی بین دو متغیر

۴- رابطه بین سرمایه اجتماعی و عملکرد مدیریت محلی، ضریب همبستگی ۰/۶۳ که معنی داری رابطه تأیید می‌گردد و نشان دهنده همبستگی قوی بین دو متغیر

تحلیل مسیر:

به منظور سنجش کلیه تاثیرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرهای مستقل بر وابسته و از مودل مفهومی نسبت به تحلیل مسیر اقدام شد و نتایج ذیل حاصل گردید:
در مرحله اول تحلیل مسیر:

روابط متقابل اجتماعی با بتای ۰/۶۶۶ بیشترین تأثیر را بر متغیر عملکرد مدیریت محلی داشت. مشارکت اجتماعی با بتای ۰/۲۰۷ در رتبه بعدی و اعتماد اجتماعی با بتای ۰/۱۴۶ در رتبه سوم قرار دارد. در مرحله دوم تحلیل مسیر: متغیر روابط متقابل اجتماعی که بیشترین تأثیر را بر عملکرد مدیریت محلی داشت به‌عنوان متغیر وابسته وارد معادله رگرسیونی کرده و تأثیر سایر متغیرها را سنجیدیم: اعتماد اجتماعی با ۰/۳۹ بیشترین میزان تأثیر را بر روابط متقابل اجتماعی داشت و مشارکت اجتماعی با ۰/۳۷۲ در رتبه بعدی قرار گرفت.

در مرحله سوم تحلیل مسیر: متغیر اعتماد اجتماعی که بیشترین تأثیر را بر روابط متقابل اجتماعی داشت به‌عنوان متغیر وابسته وارد معادله رگرسیونی کرده، تأثیر سایر متغیرهای مستقل را بر آن سنجیدیم، نتیجه آنکه مشارکت اجتماعی با بتای ۰/۶۸۴ بیشترین تأثیر را بر متغیر اعتماد اجتماعی دارد. نتایج کلی تحلیل مسیر بین شرح است:

متغیر اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی هم به‌طور مستقیم و هم به‌طور غیر مستقیم بر متغیر وابسته (عملکرد مدیریت محلی) تأثیر گذار می‌باشند.

متغیر مشارکت اجتماعی فقط به‌طور مستقیم بر متغیر وابسته (عملکرد مدیریت محلی) تأثیر گذار می‌باشد.

تأثیر کل متغیر مشارکت اجتماعی بر متغیر عملکرد مدیریت محلی ۰/۴۵۴ است

تأثیر کل متغیر اعتماد اجتماعی بر متغیر عملکرد مدیریت محلی ۰/۴۰۵ است

تأثیر کل متغیر روابط متقابل اجتماعی بر متغیر عملکرد مدیریت محلی ۰/۶۶۶ است.

همچنین از شاخص KMO و آزمون بارتلت و معادلات ساختاری نیز برای تجزیه و تحلیل اطلاعات استفاده گردید. در نتیجه میزان تأثیر متغیر سرمایه اجتماعی بر بعد عینی برابر ۰/۶۵ و بر بعد ذهنی برابر ۰/۸۲ می‌باشد. با توجه به مثبت بودن ضرایب می‌توان گفت اثر سرمایه اجتماعی بر بعد عینی و ذهنی مثبت است.

در بخش کیفی و در نتیجه جمع بندی نتایج مصاحبه‌ها می‌توان گفت:

در خصوص شاخص‌های ارزیابی عملکرد شوراهای اسلامی (شهر و روستا) با توجه به جمع بندی ارائه شده در

جدول فراوانی می‌توان عنوان نمود که نظارت بر عملکرد شهرداری و دهیاری دارای بیشترین فراوانی به عنوان شاخص‌های ارزیابی عملکرد می باشد و در رتبه دوم جلب مشارکت و خودیاری مردم برای پیشبرد امور محل و در رتبه سوم ارائه پیشنهاد جهت رفع کمبودها و نارسایی‌ها و نیازهای محل به مقامات ذی ربط به عنوان شاخص‌های ارزیابی عملکرد قرار گرفته است.

در خصوص شاخص‌های ارزیابی عملکرد شهرداری با توجه به جمع بندی ارائه شده در جدول فراوانی می‌توان عنوان نمود که جلوگیری از ساخت و سازهای غیرمجاز دارای بیشترین فراوانی به عنوان شاخص‌های ارزیابی عملکرد شهرداری می باشد و در رتبه دوم موفق بودن مدیریت محلی در امر نظافت شهری قرار داشته و در رتبه سوم برنامه‌ریزی برای ارتقاء بهداشت عمومی به عنوان شاخص‌های ارزیابی عملکرد قرار گرفته است.

در خصوص شاخص‌های ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها با توجه به جمع بندی ارائه شده در جدول فراوانی می‌توان عنوان نمود که سرعت پاسخ گویی به درخواست‌های اهالی دارای بیشترین فراوانی به عنوان شاخص‌های ارزیابی عملکرد می باشند و در رتبه دوم برنامه‌ریزی برای ارتقاء بهداشت عمومی قرار داشته و در رتبه سوم موفق بودن مدیریت محلی در امر نظافت ده و روستا به عنوان شاخص‌های ارزیابی عملکرد قرار گرفته است.

وضعیت عملکرد شورای اسلامی در حد متوسطی با کسب ۵۲٪ فراوانی‌ها می‌باشد.

وضعیت عملکرد شهرداری در حد متوسطی با کسب ۴۸٪ فراوانی‌ها می‌باشد.

وضعیت عملکرد دهیاری در حد بالایی (رو به متوسط) با کسب ۴۸٪ فراوانی‌ها می‌باشد

وضعیت مشارکت اجتماعی شوراهای اسلامی شهر و روستا در حد متوسطی با کسب ۴۴٪ فراوانی‌ها می‌باشد

وضعیت اعتماد اجتماعی شوراهای اسلامی شهر و روستا در حد زیادی با کسب ۵۶٪ فراوانی‌ها می‌باشد

بر وضعیت روابط متقابل اجتماعی شوراهای اسلامی شهر و روستا در حد زیادی با کسب ۵۶٪ فراوانی‌ها می‌باشد

وضعیت مشارکت اجتماعی شهرداری در حد متوسطی با کسب ۵۲٪ فراوانی‌ها می‌باشد.

بر وضعیت اعتماد اجتماعی شهرداری در حد کمی با کسب ۳۶٪ فراوانی‌ها می‌باشد

وضعیت روابط متقابل اجتماعی شهرداری در حد متوسطی با کسب ۵۲٪ فراوانی‌ها می‌باشد

وضعیت مشارکت اجتماعی دهیاری‌ها در حد زیادی با کسب ۴۰٪ فراوانی‌ها می‌باشد

وضعیت اعتماد اجتماعی دهیاری در حد زیادی با کسب ۶۰٪ فراوانی‌ها می‌باشد

وضعیت روابط متقابل اجتماعی دهیاری در حد زیادی با کسب ۶۰٪ فراوانی‌ها می‌باشد

در این تحقیق ۴ سؤال به شرح زیر مطرح گردیده اند:

سؤال فرعی اول این چنین مطرح شده است: مهم‌ترین شاخص‌های ارزیابی عملکرد مدیریت‌های محلی کدامند؟

در پاسخ به آن می‌توان گفت مهم‌ترین شاخص‌ها عبارتند از:

موفق بودن مدیریت محلی در اجرای پروژه‌های عمرانی

موفق بودن مدیریت محلی در امر نظافت شهری

شفاف سازی در زمینه طرح‌ها و برنامه‌های مدیریت محلی
جلوگیری از ساخت و سازهای غیرمجاز
برنامه‌ریزی برای ارتقاء بهداشت عمومی
اجرای قوانین در مدیریت محلی
سرعت پاسخ‌گویی به درخواست‌های اهالی
برنامه‌ریزی برای ارتقاء ایمنی و رفاه اجتماعی اهالی
برنامه‌ریزی جهت حفظ آثار باستانی و هویتی محل
برنامه‌ریزی برای توسعه آموزش عمومی و فرهنگ سازی
خدمات آماری و اطلاع‌رسانی در مدیریت محلی

که جلوگیری از ساخت و سازهای غیرمجاز دارای بیشترین فراوانی به عنوان شاخص‌های ارزیابی عملکرد می‌باشد و در رتبه دوم موفق بودن مدیریت محلی در امر نظافت شهری و در رتبه سوم برنامه‌ریزی برای ارتقاء بهداشت عمومی به عنوان شاخص‌های ارزیابی عملکرد قرار گرفته است. این نتایج در راستای نظریه‌های پاتنام بوده است.

سؤال فرعی دوم این‌چنین مطرح شده است: وضعیت عملکرد مدیریت محلی در نمونه‌های منتخب بر اساس شاخص‌های عینی و شاخص‌های ارزیابی عملکرد چگونه است؟
بر اساس پاسخ‌های ارائه شده توسط پاسخگویان میتوان گفت که وضعیت عملکرد شورای اسلامی در حد متوسطی با کسب ۵۲٪ فراوانی‌ها و وضعیت عملکرد شهرداری در حد متوسطی با کسب ۴۸٪ فراوانی‌ها و وضعیت عملکرد دهیاری در حد متوسط با کسب ۴۸٪ فراوانی‌ها می‌باشد. در مجموع وضعیت عملکرد مدیریت محلی در حد متوسطی ارزیابی می‌گردد.

سؤال فرعی سوم این‌چنین مطرح شده است: میزان سرمایه اجتماعی در نمونه‌های منتخب چقدر است؟
با توجه به نتایج به دست آمده میانگین متغیرهای مشارکت اجتماعی (۳,۴۸)، مشارکت غیررسمی (۳,۴۵)، مشارکت رسمی (۳,۵)، اعتماد اجتماعی (۳,۴۶)، اعتماد به افراد (۳,۴۷)، اعتماد به نهادها (۳,۴۱)، روابط متقابل (۳,۳۹)، روابط درون گروهی (۳,۳۵)، روابط برون گروهی (۳,۴۱) و سرمایه اجتماعی (۳,۴۴) می‌باشد. با توجه به مقدار میانگین تمام متغیرها نزدیک به ۳ می‌باشد و نشان دهنده این می‌باشد که وضعیت متغیرها در حد متوسط است؛ و میزان سرمایه اجتماعی در حد متوسط است.

سؤال فرعی چهارم این‌چنین مطرح شده است:

اقداماتی که سبب می‌شود مدیریت‌های محلی در شهرستان دماوند عملکرد بهتری داشته باشند؟
در پاسخ به آن میتوان گفت رابطه معنی داری بین مشارکت اجتماعی و عملکرد مدیریت‌های محلی وجود دارد. بنابراین معنی داری رابطه تایید می‌گردد. همچنین مقدار این رابطه ۰/۵۱۱ است که دلالت بر همبستگی نسبتاً بالا بین دو متغیر دارد؛ و رابطه معنی داری بین اعتماد اجتماعی و عملکرد مدیریت‌های محلی وجود دارد. بنابراین معنی

داری رابطه تایید می‌گردد. همچنین مقدار این رابطه $0/417$ است که دلالت بر همبستگی متوسط بین دو متغیر دارد. همچنین رابطه معنی داری بین روابط متقابل اجتماعی و عملکرد مدیریت‌های محلی وجود دارد. بنابراین معنی داری رابطه تایید می‌گردد. همچنین مقدار این رابطه $0/717$ است که دلالت بر همبستگی قوی بین دو متغیر دارد. در خصوص معنی داری رابطه سرمایه اجتماعی و عملکرد مدیریت‌های محلی نیز به طور کلی می‌توان گفت: با توجه به نتایج آزمون با اطمینان $0/95$ و سطح خطای کوچکتر از $0/05$ رابطه معنی داری بین سرمایه اجتماعی و عملکرد مدیریت‌های محلی وجود دارد. بنابراین معنی داری رابطه تایید می‌گردد. همچنین مقدار این رابطه $0/63$ است که دلالت بر همبستگی قوی بین دو متغیر دارد؛ بنابراین سرمایه اجتماعی بر عملکرد مدیریت محلی تأثیر گذار است و تلاش در جهت افزایش آن بر کارایی عملکرد مدیریت محلی می‌افزاید همچنین تلاش در جهت تحقق موارد ذیل نیز سبب می‌شود مدیریت‌های محلی عملکرد بهتری داشته باشند:

موفق بودن مدیریت محلی در اجرای پروژه‌های عمرانی

موفق بودن مدیریت محلی در امر نظافت شهری

شفاف سازی در زمینه طرح‌ها و برنامه‌های مدیریت محلی

جلوگیری از ساخت و سازهای غیرمجاز

برنامه‌ریزی برای ارتقاء بهداشت عمومی

اجرای قوانین در مدیریت محلی

سرعت پاسخ‌گویی به درخواست‌های اهالی

برنامه‌ریزی برای ارتقاء ایمنی و رفاه اجتماعی اهالی

برنامه‌ریزی جهت حفظ آثار باستانی و هویتی محل

برنامه‌ریزی برای توسعه آموزش عمومی و فرهنگ سازی

خدمات آماری و اطلاع‌رسانی در مدیریت محلی

نتیجه‌گیری و دستاورد علمی پژوهشی

در نتیجه نهایی تحقیق و در پاسخ به سؤال اصلی می‌توان گفت برنامه‌ریزی در مقیاس کوچک شهر-روستا (محل) همراه با استفاده از نیروها و پتانسیل محلی و مشارکت و شریک قرار دادن مردم در تهیه و اجرای طرح‌ها، می‌تواند گامی مؤثر در افزایش پایداری شهرو روستا و حذف چهره نامطلوب زندگی از محلات شهرو روستا باشد. چرا که مصرف‌کنندگان نهایی طرح‌ها مردم هستند و به همین جهت شریک کردن آنان در فرایند برنامه‌ریزی، موجبات کارایی بیشتر طرح‌ها را فراهم آورده، در نتیجه مویده محله خوب، روستا خوب، شهر خوب، کشور خوب را خواهد داد. در واقع همکاری، همیاری و مشارکت افراد جهت نیل به منافع مشترک میسر می‌شود و بدان اصطلاح سرمایه اطلاق می‌شود. این شکل سرمایه که از شیوه تعامل بین افراد و وجود هنجارهای مناسب همیاری و همکاری حاصل می‌شود. ریشه در اعتماد متقابل، ارزش‌های مشترک، وجود بسترهای لازم، محیط سیاسی، اجتماعی در شبکه‌های

متنوع اجتماعی برای مشارکت‌های فعالانه همه آحاد جامعه دارد. همچنین نتایج به دست آمده در راستای نظریه‌های رابرت پاتنام، پاکستون، جیمز کلمن و فرانسیس فوکویاما نیز به دست آمده است. آن‌ها عنوان کرده‌اند مدیریت محلی یک رویکرد شبه بازاری در اداره شهر و محله است که می‌تواند به استفاده مؤثر تر و کارآمد در محله از امکانات و ویژگی‌ها منجر شود و از دو بعد عینی و ذهنی تشکیل و شامل فرایند سیاست‌گذاری، محتوای سیاست، اجرای سیاست و نگرش شهروندان به مدیریت محلی می‌شود و از نظر پاتنام اعتماد از عناصر مهم سرمایه اجتماعی است و او اعتماد را ناشی از دو منبع می‌داند: یکی هنجارهای عمل متقابل و دیگری شبکه‌های مشارکت مدنی. همچنین صاحب‌نظران یاد شده مشارکت اجتماعی را یکی از اشکال ضروری سرمایه اجتماعی می‌داند؛ و معتقد است آن دسته از گروه‌ها و جوامع که هنجارهای مبتنی بر همکاری، مشارکت دو جانبه و روابط متقابل حاکم است به شکل مطلوب و موثری بر مشکلات جمعی فائق می‌آیند و مشارکت اجتماعی باعث کاهش هزینه‌ها در معاملات و تسهیل در امر همکاری است.

همچنین رابرت پاتنام در زمینه روابط متقابل اجتماعی عنوان می‌کند که موفقیت در غلبه بر معضلات جمعی و فرصت طلبی که در نهایت به ضرر خود افراد تمام می‌شود را به زمینه اجتماعی گسترده آن مربوط می‌داند. همکاری داوطلبانه در جامعه ای که سرمایه اجتماعی عظیمی را در شکل هنجارهای عمل و روابط متقابل و شبکه‌های مشارکت مدنی به ارث برده، بهتر صورت می‌گیرد.

امروزه با عنایت به مفهوم سرمایه اجتماعی می‌توان توسعه را غنی‌سازی کنش‌های اجتماعی ناشی از افزایش تعاملات به مشارکت و اعتماد اجتماعی دانست. در این صورت گذر به توسعه از مسیر ایجاد نهادها، تعادل‌های ارزشی، باورها و هنجارها و ساختار مولد و مشوق سرمایه اجتماعی امکان‌پذیر است. در مباحث مربوط به توسعه محله‌ای نیز یکی از مفاهیم اساسی، توجه به رویکردهای غالب در سرمایه اجتماعی است مفهومی که تاکنون به آن پرداخته شده است و شاید بتوان در صورت کاربست اصول آن برخی از نیازمندی‌های جمعی در محله را زنده ساخت و روح تعامل، اعتماد و کارجمعی را در نظام فعلی شهرسازی و شهرنشینی مورد توجه قرار داد و در واقع با سرمایه‌گذاری در سرمایه اجتماعی، می‌توان شهروندان را در بهبود کیفیت زندگی‌شان و در زمینه توسعه اجتماعی اقتصادی یاری کرد. از طرفی ثبات و انسجام اجتماعی به همراه همکاری و مشارکت اجتماعی که از موانع سرمایه اجتماعی هستند شروطی لازم برای توسعه می‌باشند. لذا به دلیل اهمیت روزافزون این مفهوم در حوزه برنامه‌ریزی و با توجه به اهمیت سرمایه اجتماعی در رسیدن به توسعه همه جانبه به ویژه در ابعاد اجتماعی و فرهنگی. توجه به مولفه‌های سرمایه اجتماعی بر عملکرد مدیریت‌های محلی (شورای شهر و روستا-شهرداری و دهیاری) جهت تدوین برنامه‌ها و سیاست‌گذاری‌های اجتماعی امری ضروری به نظر می‌رسد

در نهایت بر اساس بررسی‌های به عمل آمده نتایج تحقیق تایید کننده نظریه‌های جیمز کلمن، رابرت پاتنام، فرانسیس فوکویاما و بورديو در مبانی نظری تحقیق می‌باشد و در تحقیق‌های صابر معاشی و حسین زاده (۱۳۹۷)، ایمانی جاجرمی و فیروز آبادی (۱۳۹۷)، عربشاهی کهریزی (۱۳۹۳) و همچنین تحقیقات مولیر (۲۰۱۸) و سانتوز (۲۰۱۶) نیز

به دست آمده است. همچنین بر اساس نتایج تجزیه و تحلیل آماری میتوان عنوان نمود که بین مجموعه متغیرهای مستقل و متغیر وابسته تحقیق (عملکرد مدیریت‌های محلی) همبستگی متوسطی وجود دارد؛ اما مقدار ضریب تعدیل شده (R^2) که برابر با ۰/۵۲۳ می باشد که نشان می دهد ۵۲/۳ درصد از کل تغییرات عملکرد مدیریت‌های محلی وابسته به متغیرهای مستقل تحقیق (سرمایه اجتماعی) می باشد. بنابراین در مجموع می‌توان گفت ۵۲ درصد از واریانس متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل (اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، روابط متقابل اجتماعی) پیش بینی (برآورد) می گردد. بر این اساس میزان تأثیر گذاری مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر عملکرد مدیریت‌های محلی ۵۲ درصد می‌باشد؛ و مجموع متغیرهای مستقل قادرند تغییرات عملکرد مدیریت محلی را تبیین و بر آن تأثیرگذار باشند. همچنین میتوان گفت. متغیرهای اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی هم به طور مستقیم و هم به شکل غیر مستقیم بر متغیر وابسته (عملکرد مدیریت محلی) تأثیر گذار می باشند و در بین متغیرهای مستقل بیشترین تأثیر را متغیر روابط متقابل اجتماعی بر عملکرد مدیریت محلی دارد. همچنین متغیر مشارکت اجتماعی در رتبه دوم قرار دارد و متغیر اعتماد اجتماعی در رتبه سوم قرار دارد.

عناوین پژوهشی زیر جهت انجام تحقیق در این زمینه توسط دیگر محققین ارائه می گردد:

۱. بررسی تأثیر حمایت‌های اقتصادی دولت بر عملکرد مدیریت محلی در شهر تهران
  ۲. بررسی عوامل اجتماعی تأثیرگذار بر عملکرد مدیریت محلی شهر تهران
  ۳. بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی بر عملکرد مدیریت محلی شهر تهران
  ۴. بررسی عوامل اقتصادی، اجتماعی مؤثر بر سرمایه اجتماعی مدیران محلی در شهر تهران
- پیشنهادهای زیر بر اساس یافته‌های تحقیق به دست اندرکاران و برنامه ریزان در سازمانهای مختلف کشور به طور کلی ارائه می گردد:

۱. توسط سازمان‌های متولی فواید و اثرات مثبت، بالا بودن سرمایه اجتماعی و تأثیر آن بر عملکردشان در کارگاه‌های تخصصی و کلاس‌های آموزشی توسط متخصصین امور اجتماعی و تربیتی تشریح گردد و زمینه‌های افزایش مشارکت کارکنان و ساکنین محلات در امور اداری و شهری و روستایی به صورت رسمی و غیر رسمی توسط مسئولین مدیریت‌های محلی فراهم گردد.

۲. برنامه‌های مشارکتی نظیر گردهمایی‌ها، کنفرانس‌ها، جلسات مشترک و همکاری با کارکنان و ساکنین محلات در حل مشکلات شخصی و خانوادگی در دستور کار روسای مدیریت‌های محلی بمنظور افزایش مشارکت اجتماعی و تأثیرگذاری مثبت بر عملکرد آنها در مدیریت محلی قرار گیرد.

۳. مدیریت‌های محلی برای کسب رضایت ساکنین در مناطق مختلف نسبت به پاسخگویی به موقع به مطالبات مردم اقدام و گزارش آماری فعالیت‌های خود را به صورت دوره ای توسط روزنامه‌ها و جراید محلی و شبکه‌های اجتماعی محلات اعلام نمایند. همچنین سامانه‌های پیشنهاد گیری و انتقادات برای گردآوری نگرش‌ها و

- درخواست‌های شهروندان و اهالی روستاها و محلات بمنظور پاسخگویی بهتر مدیریت محلی و عملکرد مناسب تر راه اندازی و در صورت وجود تقویت شوند تا عملکرد مدیریت محلی در امور محوله بهتر صورت پذیرد.
۴. تلاش برای افزایش انگیزه و غلبه بر منافع شخصی و فردی، با توجه به ابعاد سرمایه اجتماعی و افزایش مدیریت پایدار بر اساس ویژگی‌های "محل"ها از سوی سازمان‌های مربوطه
۵. شکل‌گیری برنامه‌های مشارکتی میان سازمان‌های محلی و شهروندان زمینه ساز افزایش اعتماد و همبستگی درون گروهی خواهد شد؛ بنابراین استفاده هرچه بیشتر از ظرفیت‌ها و سرمایه‌های پنهان اجتماعی ضمانتی است برای عملکرد بهتر مدیریت‌های محلی
۶. مطالعاتی همسو با این پژوهش در سایر دانشگاه‌های کشور و سایر مناطق استان صورت گرفته و نتایج آن را با نتایج این پژوهش مقایسه شود.
۷. نتایج تحقیق به نهادها و ارگانهای مرتبط مانند وزارت کشور و شورای اسلامی شهر و روستا-شهرداریها و دهیاری‌ها جهت هر گونه بهره برداری به منظور برنامه‌ریزی دقیق تر برای مدیریت‌های محلی ارسال گردد.

References

- Biro, Allen (1987), *Social Science Culture*, translated by Mohammad Baqer Sarukhani, Tehran, Kayhan Publications
- Ozka, Mostafa and Gholamreza Ghaffari (2004), *Sociology of Development*, Third Edition, Tehran, Ney Publishing
- Ozka, Mostafa (2003), *Applied Research Methods*, Tehran, Kayhan Publications
- Baker, Terzal (1999), *How to conduct social research*, translated by Houshang Naebi, Tehran: Ney Publishing.
- Baby, Earl (No date), *Research Methods in Social Sciences 1 and 2*, translated by Reza Fazel, first edition, Tehran, Samat Publications
- Tajbakhsh, Kian (2005), *Social Capital, Trust, Democracy, Development*, translated by Afshin Khakbaz and Hassan Pouyan, Tehran: Shirazeh Publishing.
- Dawas, DE (No Date), *Survey in Social Research*, Translator: Houshang Naebi, Seventh Edition, Tehran, Ney Publishing.
- Cultural Research Office (No date), *Survey Research, Action Guide*, Translators: Seyed Mohammad Aarabi and Davood Izadi, Second Edition, Tehran, Cultural Research Office
- Sarmad, Zohreh and Abbas Bazargan and Elahe Hejazi (1998), *Research Methods in Behavioral Sciences*, Tehran: Agah Publishing.
- Sarukhani, Baqer (1998), *Research Methods in Social Sciences*, Volume 2, Tehran: Institute of Humanities and Cultural Studies.
- Alavi Tabar, Alireza(2000), *Participation in the Administration of Urban Affairs and Study of Citizens' Participation Model*, , Tehran, Publications of the Organization of Municipalities
- Fukuyama, Francis(2000), *The End of Social Capital Order and its Preservation*, translated by Gholamabbas Tavassoli, Tehran Iranian Society
- Kurtz, Norman(2005), *Statistics in Social Sciences*, Translator: Habibollah Teymouri, Fourth Edition, Tehran, Ney Publishing
- Mansour Far, Karim(2008), *Advanced Statistical Methods with Computer Programs*, Second Edition, Tehran, University of Tehran Press
- Miller, Delbert(2005), *Guide to Social Assessment and Research*, Translator: Houshang Naebi, Second Edition, Tehran, Ney Publishing
- Norouzifar, Seyed Abdol Rahim(2001), *Management of Organizations*, Volume 3, Translator: Ali Naghi Manzavi, Tehran, Research Institute of the Cultural Heritage Organization

- Mansourfar, Karim(1993), Statistics in Social Sciences, Tehran: Payame Noor Publications.
- Ozka, Mostafa and Firoozabadi, Seyed Ahmad(2004), Social Capital and Its Role in Production Organizations", Journal of the Iranian Sociological Association, Volume 5, Number 4: 49-72.
- Ozka, Mostafa and Gholamreza Ghaffari (2001), A Study of the Relationship between Trust and Social Participation in Rural Areas of Kashan, Social Science Booklet, No. 17.
- Tavassoli, Gholamabbas and Mousavi, Marzieh (2005), The Concept of Capital from Classical and New Theories
- Chalabi, Massoud and Mohammad Mobaraki (2005), Analysis of the relationship between social capital and crime at the micro and macro levels ", Journal of the Iranian Sociological Association, Volume 6, Number 2: 3-44.
- Firoozabadi, Seyed Ahmad (2005), Single Bowling, The Disintegration and Revival of American Society ", Journal of the Iranian Sociological Association, Volume 5, Number 2: 156-164.
- Akbari, Mohammad (2001), A Study of Factors Affecting the Academic Performance of Students of the Faculty of Humanities of Shahid Bahonar University of Kerman, Master's Thesis, Faculty of Educational Sciences, Shahid Bahonar University.
- Shahamat, Peyman (2007), A Study of Social Capital in Kerman (Trust and Social Participation), Master's Thesis, Faculty of Social Sciences, Shahid Bahonar University of Kerman.
- Movahed, Hamed (2010), A Sociological Study of the Role of Social Participation in Neighborhood Development in District 20 of Tehran, M.Sc. Thesis, Faculty of Social Sciences, Azad University, Science and Research Branch, Tehran

